

I. EDITORIAL

COMENTARIU CRITIC ASUPRA DECIZIEI NR. 730/2021 A CURȚII CONSTITUȚIONALE A ROMÂNIEI ȘI ASUPRA DECIZIEI NR. 17/2016 A ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

Conf. univ. dr. Carmen-Nora LAZĂR
Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca

Abstract

*In the present study we shall comment a decision of the Constitutional Court of Romania concerning the art. 142 (2) of the Law of the social dialogue and a decision of the High Court of Cassation and Justice which has interpreted with binding effect just the provision mentioned above. The two decisions are bound by the fact that the interpretation of the High Court has been considered by the Constitutional Court as making unconstitutional the provision submitted to it. Both decisions are criticisable in our opinion: the interpretation of the High Court is erroneous and the art. 142 (2) is **not** unconstitutional, despite this interpretation.*

Keywords: *Constitutional Court, High Court of Cassation and Justice, decision, collective contracts, absolute nullity, relative nullity, public interest, private interest.*

Curtea Constituțională a României a pronunțat recent Decizia nr. 730/2021¹ asupra unei excepții de neconstituționalitate privind, printre altele, art. 142 alin. (2) din Legea nr. 62/2011 a dialogului social, decizia jurisdicției constituționale făcând referire la Decizia nr. 17/2016² pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în procedura dezlegării unei chestiuni de drept, deoarece aceasta din urmă a interpretat tocmai dispoziția legală atacată. Cu alte cuvinte, obiect al excepției l-a constituit prevederea legală menționată în interpretarea obligatorie a Înaltei Curți.

¹ Pronunțată la data de 2 noiembrie 2021 și publicată în M. Of. nr. 1153 din 3 decembrie 2021.

² Pronunțată la data de 13 iunie 2016 și publicată în M. Of. nr. 993 din 9 decembrie 2016.

Art. 142 alin. (2) prevede că nulitatea clauzelor unui contract colectiv de muncă încheiat cu încălcarea art. 132, adică care stabilește pentru salariați drepturi sub nivelul celor stabilite de lege sau de un contract colectiv superior, se constată de către instanța de judecată la cererea părții interesate, pe cale de acțiune sau de excepție.

Ceea ce este interesant la decizia Curții Constituționale este faptul că ea declară neconstituțională o prevedere care, prin ea însăși, nu este astfel; pe de altă parte, motivarea neconstituționalității cauzate de interpretarea Înaltei Curți este discutabilă în opinia noastră.

Ce se poate observa la Decizia nr. 17/2016 a Înaltei Curți? Că ea stabilește, în condițiile în care art. 142 alin. (2) nu prevede tipul de nulitate aplicabilă (absolută sau relativă) clauzelor unui contract colectiv contrare legii sau unui contract colectiv superior, că, raportat la art. 138 alin. (3) și alin. (5), această nulitate nu poate fi decât absolută, deoarece protejează un interes public, în timp ce raportat la art. 132 alin. (2)-(4) nulitatea nu poate fi decât relativă, ea protejând un interes privat (al salariaților). În acest sens trebuie precizat că art. 132 se referă la ipoteza stabilirii printr-un contract colectiv de drepturi pentru salariați inferioare celor stabilite de lege sau de un contract colectiv superior, în timp ce art. 138 se referă la ipoteza stabilirii printr-un contract colectiv, în sectorul bugetar, de salarii mai mari decât cele prevăzute sau în afara limitelor prevăzute de lege, stipulând nulitatea contractelor astfel încheiate, fără a preciza tipul nulității. Deci, deosebirea de esență între cele două articole este că unul vizează interesele private ale salariaților, fiind deci aplicabil deopotrivă sectorului bugetar cât și celui nebugetar (care poate fi public sau privat), în timp ce celălalt vizează interesul public, mai precis utilizarea banului public în scopul plății salariilor personalului bugetar; tocmai având în vedere acest interes salariile personalului bugetar se stabilesc prin lege, **nu** prin negociere colectivă. Înalta Curte s-a bazat tocmai pe această diferență, dar a invocat în sprijinul interpretării ei, printre altele, art. 138 însuși, care ar folosi expres noțiunea de nulitate absolută, în timp ce art. 132 nu menționează nimic în acest sens, exact ca art. 142. Deși considerațiile Înaltei Curți referitoare la tipurile de nulitate în funcție de natura interesului protejat sunt corecte în sine, având în vedere prevederile Codului civil, instanța supremă comite o dublă eroare: în primul rând, ea citează greșit art. 138, acesta nefolosind noțiunea de „nulitate absolută”, ci doar pe cea de „nulitate” pur și simplu; în al doilea rând, ea nu ține cont de exprimarea literală a art. 142, care spune negru pe alb că nulitatea se constată **la cererea părții interesate** (ceea ce atestă intenția legiuitorului, corelată cu art. 1248 și 1251 din Codul civil, de a stabili o nulitate relativă), și de faptul că acest articol trimite exclusiv la art. 132, ceea ce înseamnă că el se corelează numai cu acela, nu și cu art. 138 (eroare pe care instanța constituțională nu a observat-o și pe care ea o reproduce în considerentele sale). Ceea ce a stabilit legiuitorul în art. 142 este

normal, de altfel, dacă avem în vedere conținutul art. 132 așa cum l-am arătat mai sus. Or, interpretarea trebuie să fie în primul rând una literală; dat fiind că prevederea legală în discuție este cum nu se poate mai clară, toate argumentele Înaltei Curți referitoare la nulitatea absolută și la cea relativă sunt, raportate la art. 142 alin. (2), deopotrivă inutile și contrare legii. Pentru art. 138 sunt valabile considerațiile referitoare la natura interesului protejat, însă în mod independent de art. 142 alin. (2), în lipsa unei corelații între cele două articole, soluția nulității absolute – cu regimul juridic corespunzător – rezultând din prevederile sale corelate cu art. 1247 și 1250 din Codul civil. Prin urmare, concluzia privind art. 142 alin. (2) nu putea fi în mod corect cea pe care a tras-o Înalta Curte, și anume că nulitatea poate fi invocată și din oficiu de instanță dacă este vorba de situația vizată de art. 138. Mai mult chiar, având în vedere claritatea prevederii legale în discuție, sesizarea Curții de Apel care a declanșat procedura ar fi trebuit respinsă în privința art. 142 alin. (2), interpretarea corectă impunându-se de la sine.

Deși interpretarea Înaltei Curți este eronată, aceasta nu face neconstituțional art. 142 alin. (2), pentru motivele care rezultă din cele spuse mai sus. Motivarea Curții Constituționale în sensul neconstituționalității conține următoarele argumente: se creează o discriminare nejustificată între sectorul public (vizat de art. 138) și cel privat (vizat de art. 132); prevederile constituționale (art. 41) referitoare la dreptul la muncă și protecția socială a salariaților impun ca nulitatea unui contract colectiv care stabilește pentru salariați drepturi sub nivelul legii sau al contractelor colective superioare să fie absolută. Ambele argumente sunt discutabile. Astfel, lăsând la o parte faptul că distincția corectă este între sectorul bugetar și cel nebugetar, ultimul fiind atât public cât și privat, nu s-ar putea susține că distincția este nejustificată: interesul public implicat de sectorul bugetar – mai precis de utilizarea banului public – este mai important decât interesul privat – teoria clasică; or, așa cum a stabilit însăși Curtea de atâtea ori (inclusiv în decizia pe care o comentăm), pentru a vorbi de discriminare trebuie să avem de-a face cu un tratament diferit în situații identice raportate la scopul urmărit de legiuitor; or, situația în care este încălcat un interes public nu este identică cu cea în care este încălcat un interes privat! În ceea ce privește faptul că unele drepturi ale salariaților sunt consacrate constituțional, aceasta nu implică în opinia noastră obligativitatea stabilirii nulității absolute pentru cazul încălcării lor prin contracte. Dacă aplicăm acest argument la toate drepturile consacrate constituțional – și trebuie, pentru identitate de situații, să-l aplicăm, toate drepturile constituționale fiind la fel de importante –, ar însemna să admitem că este necesară nulitatea absolută ori de câte ori un astfel de drept este încălcat printr-un contract, ceea ce ar fi excesiv și aproape ar duce la ștergerea distincției între nulitatea absolută și cea relativă. Nemaivorbind de faptul că aceasta ar reprezenta o imixtiune inadmisibilă a legiuitorului în interesele private ale persoanelor, acestea putând avea motivele lor

pentru care nu cer să se constate nulitatea unui contract care le încalcă drepturile constituționale sau legale. Instanța constituțională greșește atunci când afirmă că legiuitorul nu a intenționat să facă nicio distincție în art. 142 alin. (2) între ipotezele vizate de art. 138 și cele vizate de art. 132, deoarece, așa cum am mai arătat, art. 142 trimite doar la art. 132, nu și la art. 138, deci vizează doar sectorul nebugetar.

În concluzie, în opinia noastră, nici art. 142 alin. (2) nu este în sine neconstituțional, nici interpretarea dată lui de Înalta Curte, deși eronată, nu îl face neconstituțional.